

Samen op weg naar een duurzaam Hattem!

Voor de weerkundigen begint de herfst op 1 september. Terwijl de astronomische herfst begint op **23 september**.

Op 23 september staat de **zon** precies boven de evenaar. Daardoor duren de dag en nacht overal op aarde even lang.

De herfst kan ook 's zomers zijn. Zelfs in oktober kan het nog tussen de 20 en 25 graden zijn. In 2023 waren er zelfs nog acht zomerse (25°C of warmer) en twee tropische dagen (30°C of warmer) in september!

Gemiddeld valt er zo'n **222 mm aan regen** in de herfst.

Het zomerseizoen zit er bijna weer op

Opblaasbadjes kunnen weer opgeruimd worden. Kapotte opblaasproducten horen thuis bij het grofvuil of restafval. **Let op: hoort niet bij het pmd thuis! Wil je weten wat er wel bij pmd hoort? Check dan de scheidingswijzer van ROVA.**

TIP
Gebruik restwater van het koken van een eitje voor je planten! Dit kookwater bevat namelijk bovendien nog extra kalk door de eischalen, wat veel planten fijn vinden. Scheelt ook weer dure of chemische plantenvoeding!

Nodig de tuincoach uit

In Nederland is de herfst het perfecte moment om in de tuin aan de slag te gaan en aan te planten. De warmte van de zomer neemt af, maar het is nog niet gelijk koud. Daardoor kunnen de wortels goed aarden. De nachten zijn langer en vochtiger. Dat scheelt ook weer water!

Wist je dat je een gratis tuincoachgesprek kunt aanvragen? Een tuincoach vertelt je bijvoorbeeld hoe je regenwater kunt opvangen, welke planten en bloemen geschikt zijn voor jouw tuin of balkon. En hoe het voor dieren een fijne plek wordt. Voor veel maatregelen is ook subsidie beschikbaar. De tuincoach weet er alles van en helpt je graag op weg. Ook als je nog niet veel hebt gedaan in je tuin, kun je al beginnen met het verduurzamen ervan. Bijvoorbeeld door te kijken naar waterbeheer. Door regenwater op te vangen met een regenot of het verbeteren van de bodemstructuur, kun je beter omgaan met droogte en wateroverlast. Een tuincoach kan je helpen bij het vinden van praktische oplossingen. Denk aan het planten van inheemse beplanting die beter bestand is tegen droogte, of het aanleggen van een groene erfafscheiding in plaats van een schutting. Het is belangrijk om niet alleen naar duurzaamheid te kijken, maar ook naar het behoud van biodiversiteit. Zorg ervoor dat je tuin blijft ademen, met ruimte voor bijen, vlinders, en andere nuttige dieren. Zo draag je niet alleen bij aan een duurzame tuin, maar ook aan een gezonder ecosysteem.

Een duurzame tuin is voor mij een tuin met vaste planten/struiken (en eventueel bomen) die bijdragen aan het behoud en het verbeteren van de biodiversiteit van insecten, vogels (en zoogdieren). Ook een tuin waarin het regenwater zo goed mogelijk wordt opgevangen en gebruikt.

Elke tuin (klein of groot) is te verduurzamen, maar moet zeker ook de eigenaar van de tuin plezier geven.

Een tuineigenaar kan met de keuze van de soort beplanting kiezen voor vaste planten op geur, kleur, bloeiperiode, inheems of toch uitheems, maar ook insecten en vlindervriendelijk. Kortom inventariseren wat je wilt en dan je idee vormgeven (een beplantingsoverzicht maken).

Keuzes en aanpak kunnen lastig zijn, maar een tuincoach helpt de tuineigenaar keuzes te maken die passen bij de omvang van de tuin en de wensen van de tuineigenaar. Maak dus vrijblijvend een afspraak met mij of mijn collega's via het duurzaamheidsloket.

Rob van Duinen

Tip van het seizoen

Pompensoep (voor vier personen)

- Zonnebloem of olijfolie
- Een kleine pompoen (ca. 750 gram)
- Twee uien
- Twee tenen knoflook
- Één groentebouillonblokje
- 1 liter heet water
- 100 ml (plantaardige) room of kokosmelk
- Kruiden zoals komijnpoeder/kurkuma
- Peper/zout

Was de pompoen en snijd deze doormidden. Verwijder de zaden en snijd de pompoen in stukken (de schil mag blijven zitten). Verdeel de stukken over een met bakpapier bekleedde bakplaat.

Pel de ui en knoflook en snijd dit in stukken.

Maak de bouillon door het groentebouillonblokje met het water te mengen.

Doe een scheut olie in een soeppan en fruit hierin de ui met de knoflook kort aan. Voeg de andere kruiden kort mee. Doe vervolgens de stukken pompoen erbij en giet de groentebouillon erbij.

Laat dit 15-20 minuten zacht koken tot de pompoen zacht is.

Pureer de soep en roer vervolgens de room of kokosmelk erdoor. Breng op smaak met peper en zout.

Eet smakelijk!

Je kunt de zaadlijsten van de pompoen schoonspoelen in een vergiet. Laat de zaden op keukenpapier drogen en bewaar ze in het donker. Zo kan je ze in het vroege voorjaar weer zaaien!

Gratis energieadviesgesprek

Heb je een koopwoning en plannen om de woning te verduurzamen, maar weet je niet waar te beginnen? Plan een gratis energieadviesgesprek in met de coaches **Martin of Menno** uit Hattem. Zij helpen je graag. Zij weten wat de beste opties voor jouw woning zijn en of je bijvoorbeeld subsidie kunt aanvragen.

Wil jij al vooruit kijken naar de donkere dagen? En je huis op orde maken bijvoorbeeld qua isolatie? Denk er dan eens aan om de energiecoach uit te nodigen. Een afspraak is zo gemaakt via www.duurzaamheidsloketnoordveluwe.nl

Hattems isolatieprogramma

2 van de 3 woningen in Nederland zijn nog niet goed geïsoleerd. Zonde, want isolatie heeft alleen maar voordelen: minder kou en tocht, lagere energiekosten, minder CO2-uitstoot, én je bereidt je huis voor op aardgasvrij en energieneutraal wonen. Op de pagina van het duurzaamheidsloket, kan je een huisscan doen. Ook bieden de energiecoaches een warmtescan aan. Hierdoor weet jij direct waar je warmte verliest in je huis.

Voor koopwoningen zijn er regelmatig collectieve inkoopacties én subsidies voor woningen met een laag energielabel (D, E, F of G). Heb jij een huurwoning met een energielabel D, E, F of G? Dan helpt jouwbespaarhulp.nl jou met kleine maatregelen (en het vervangen van witgoed voor een energiezuiniger exemplaar).

Activiteiten

Maak Hattem schoon en doe op 21 september mee met de Landelijke opschoon dag

Gebruik de 'helemaal groen' app. Zo zie je of en waar er al iemand heeft opgeruimd. Heb je de smaak te pakken en wil je vaker helpen? Meld je aan (en ontmoet andere vrijwilligers) via www.hattem.nl/zwervuul

Op 1 en 2 november is het de natuurwerkdag

Kom snoeien, wroet met je handen in de aarde om ballen te planten, ontdek je eigen kracht tijdens het wilgen knotten of bouw mee aan een duurzame takkenril. En vooral, geniet van de frisse buitenlucht, leer nieuwe mensen kennen en ervaar hoe gezellig het is om samen iets te betekenen voor de natuur. Wist je dat je geen ervaring of kennis nodig hebt om mee te doen? Organiseer een klus, of meld je als vrijwilliger op www.natuurwerkdag.nl

Klimaatweek 2024

Van 9 tot 17 november is de Klimaatweek. Heb jij een leuke activiteit? Of wil je iets organiseren? Deel dit dan met ons en wij nemen dit mee in onze communicatie. Deel jouw ideeën via gemeente@hattem.nl onder vermelding van Klimaatweek2024.

Interview met het Young Energy Team Hattem:

Jonge duurzaamheidshelden aan het woord

Hattem zet stappen richting een groenere toekomst. Een groep jonge inwoners speelt daarin een belangrijke rol. Maak kennis met het Young Energy Team Hattem: vier enthousiaste jongeren die zich inzetten voor duurzaamheid en energiezuinigheid in hun stad. We spraken met hen over hun drijfveren en initiatieven.

Wie zijn jullie en wat doen jullie precies?

Kirstin de Beer: "Wij zijn het Young Energy Team Hattem, een groep van vier jongeren – naast mijzelf zijn dat Lynn Wagtelenberg, Jelle van der Zee en Sven Boschman. We zetten ons in voor duurzaamheid in Hattem. Onze missie is om de inwoners bewust te maken van energieverbruik en hen te helpen met praktische tips om energie te besparen."

Hoe proberen jullie Hattem groener te maken?

Jelle van der Zee: "We organiseren allerlei activiteiten, zoals een duurzame escape room voor basisschooll kinderen en informatieve evenementen. Ook flyeren we in de buurt en staan we klaar om in gesprek te gaan met inwoners. We willen laten zien dat verduurzamen niet moeilijk hoeft te zijn, en dat het zelfs leuk kan zijn!"

Wat zijn jullie belangrijkste tips voor energiebesparing?

Lynn Wagtelenberg: "Een van onze favorieten is de radiatorventilator. Hiermee wordt warme lucht sneller de kamer in geblazen, waardoor je minder gas verbruikt. Dat kan je jaarlijks tot wel €170 besparen! Ook de stand-by killer is een aanrader. Dit apparaat zorgt ervoor dat elektronische apparaten geen sluipverbruik hebben, wat je zo'n €75 per jaar kan schelen."

Hoe kunnen de inwoners van Hattem jullie volgen en op de hoogte blijven?

Sven Boschman: "Volg ons op Instagram via @youngenergyhattem, of scan de QR-code. Zo blijf je op de hoogte van onze laatste acties en tips. Samen kunnen we Hattem groener maken!"

@YOUNGENERGY.HATTEM

Onder de volgers van het Young Energy Team op Instagram verloten wij 5 bespaartassen. Dus zoek ze op, klik op volg en laat je meenemen in hun enthousiasme.

Lynn Wagtelenberg stopt binnenkort vanwege haar studie als lid van het Young Energy Team, daardoor komt er een plekje vrij. Wij bedanken Lynn voor haar inzet en wensen haar veel succes! Wil jij nou, net als Lynn, ook deel uitmaken van het Young Energy Team, meld je dan aan via youngenergy@hattem.nl

